

پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس
نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

**Predicting academic achievement of virtual students based
on their hardiness, spiritual intelligence and gender**

N. Dastjerdi, Ph.D.

دکتر نگین برات دستجردی*

Y. Abedini, Ph.D.

دکتر یاسمین عابدینی**

A. Shalbaf, M.A.

عذرا شالباف***

چکیده

هوش معنوی بیانگر مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع معنوی می‌باشد که کاربرد آنها در امور مختلف زندگی از جمله تحصیل می‌تواند موجب افزایش انطباق‌پذیری افراد و توانایی آن‌ها در فعالیت‌های مختلف شود. بنا بر تحقیقات انجام شده افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند در فعالیت‌های خود نستوه‌تر، واجد پشتکار، طالب پیشرفت بیشتری می‌باشند لذا هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان بود. روش پژوهش توصیفی- همبستگی بود. نمونه

---

*. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

** . دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

*** . کارشناس ارشد دانشگاه شهید بهشتی

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

پژوهش شامل ۱۵۰ نفر از دانشجویان آموزش از راه دور بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده شامل پرسشنامه هوش معنوی (کینگ، ۲۰۰۸) و پرسشنامه سنجش نستوهی (بشارتی، ۱۳۸۷) بود. داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان‌دهنده رابطه معناداری بین هوش معنوی و نستوهی کلی در دانشجویان با ضریب همبستگی نسبتاً متوسط و در سطح معناداری ۰/۹۷ بود ($P \leq 0/03$) و همچنین از بین زیرمؤلفه‌های نستوهی، بعد تعهد و کنترل با هوش معنوی کلی با ضریب همبستگی متوسط و در سطح اطمینان ۰/۹۹ ($P \leq 0/01$ و $r = 0/30$) و زیرمؤلفه‌های مقابله با مشکلات، سجایای اخلاقی و خودآگاهی با ضریب همبستگی متوسط و در سطح اطمینان ۰/۹۸ رابطه معناداری داشت ($P \leq 0/02$ و $r = 0/251$). در بررسی تفاوت‌های جنسیتی نیز تفاوت معناداری بین دختران و پسران مشاهده شد و میانگین دختران در هوش معنوی و پسران در نستوهی بالاتر بود. بین جنسیت و نستوهی با پیشرفت تحصیلی هم رابطه معناداری وجود داشت.

واژه-کلیدها: نستوهی، عملکرد تحصیلی، هوش معنوی، تفاوت‌های جنسیتی.

Abstract

Spiritual intelligence represents a set of abilities, capacities and sources of spirituality that their work in the affairs of life such as education can increase the adaptability of individuals and their ability to work in different activities. According to the research, those who have a higher spiritual intelligence in their activities have hard work, diligence, and desire for more progress, so the purpose of this study was to Predicting academic achievement of virtual students by their hardiness, spiritual intelligence and gender. The research method was correlation. The sample was 150 students of distance education, which selected randomly. The instruments was Spiritual Intelligence Scale (King 2007), and hardiness assessment questionnaire (besharat 2010). Data in both descriptive and inferential statistics were analyzed with SPSS software. The results showed significant relationship between spiritual intelligence and hardiness with a moderate correlation coefficient and a significant level of 97%. ($P \leq 0.03$, $r = 0.224$) also two components of the hardiness such as, commitment and control with spiritual intelligence with a moderate correlation coefficient and a confidence level of 99%. ($r = 0.30$, $P \leq 0.01$)

and confronting with problems, moral factors and Self-awareness, was significant with a moderate correlation coefficient and a confidence level of 98%. ($r = 0.251$, $P \leq 0.0$) The study of gender differences were also showed significant differences between boys and girls and Females to spiritual intelligence and boy to hardiness were higher. The was a significant relationship between gender and hardiness with academic achievement.

Key words: Virtual students, hardiness, academic achievement, Spiritual Intelligence

Contact Information: *N.dastjerdi@ edu.ui.ac.ir*

***

مقدمه

مسئله هوش به‌عنوان یک ویژگی اساسی که تفاوت فردی را در بین انسان‌ها موجب می‌شود از ابتدای تاریخ مکتوب به زندگی انسان مورد توجه بوده است. اما از آغاز مطالعه هوش غالباً بر جنبه‌های شناختی آنی نظیر حافظه، حل مسئله و تفکر تأکید شده درحالی‌که امروزه نه تنها جنبه‌های غیرشناختی هوش یعنی توانایی عاطفی، هیجانی، شخصی و اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرد بلکه در پیش‌بینی توانایی فرد برای موفقیت و سازگاری در زندگی نیز مورد اهمیت واقع شده است. هوش معنوی^۱ به‌عنوان یکی از مفاهیم جدید هوش در بردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد را در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین فردی و... شامل می‌شود و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌نماید (غباری بناب و همکاران، ۱۳۸۷). هوش معنوی قادر است که هشیاری یا احساس پیوند با یک قدرت برتر یا یک وجود مقدس را تسهیل کند یا افزایش دهد (سیکس و تورنس، ۲۰۰۹). هوش معنوی سازه‌های معنویت و هوش را درون یک سازه جدید ترکیب می‌کند در حالی‌که معنویت با جستجو و تجربه عناصر مقدس معنا، هوشیاری اوج یافته و تعالی در ارتباط است که از چنین موضوعات معنوی برای تطابق و کنش اثربخش و تولید محصولات و پیامدهای باارزش استفاده می‌کند (آموز، ۲۰۰۰). به‌طور کلی می‌توان پیدایش سازه هوش معنوی را به‌عنوان کاربرد ظرفیت‌ها و منابع معنوی در زمینه‌ها و موقعیت‌های عملی در نظر گرفت. افراد زمانی هوش معنوی را به‌کار

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

می‌برند که بخواهند از ظرفیت‌ها و منابع معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و اندیشه در موضوعات معنوی و یا تلاش در جهت حل مسائل روزانه استفاده کنند (آمونر، ۲۰۰۰، زوهر و مارشال، ۲۰۰۰). بنابراین هوش معنوی موضوعات ذهنی معنویت را با تکالیف بیرونی جهان واقعی ادغام می‌کند (ولمن، ۲۰۰۷). هوش معنوی بیانگر مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع معنوی می‌باشد که کاربست آنها در زندگی روزانه می‌تواند موجب افزایش انطباق‌پذیری خود شود. در تعریف‌های موجود از هوش معنوی بویژه بر نقش آن در حل مسائل وجودی و یافتن معنا و هدف در اعمال و رویدادهای زندگی روزمره تأکید شده است (زوهر و مارشال، ۲۰۰۰ و کینگ، ۲۰۰۷). افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند در فعالیت‌های خود نستوه‌تر، واجد پشتکار، طالب پیشرفت بوده‌اند. چنین ویژگی‌هایی به‌خوبی، مفهوم شخصیتی نستوهی^۱ که کوباسا (۱۹۷۹) تعریف نموده منطبق است او نستوهی را ترکیب از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می‌کند که از سه مؤلفه مبارزه‌طلبی^۳، تعهد^۴ و کنترل تشکیل شده است. شخصی که از تعهد بالایی برخوردار است. بر اهمیت، ارزش و معنای اینکه چه کسی است و چه فعالیتی را انجام می‌دهد باور دارد و بر همین مبنا قادر است در مورد هر آنچه که انجام می‌دهد معنایی بیابد و کنجکاوی خود را برانگیزد. افرادی که از ویژگی تعهد بالایی بر خود دارند با علاقه وافر در فعالیت‌های خود غوطه‌ور شده و این موقعیت را به‌عنوان بهترین شیوه برای نیل به اهداف آموزشی خود تلقی می‌کنند. افرادی که در مؤلفه کنترل قوی هستند رویدادهای زندگی را قابل پیش‌بینی و کنترل می‌دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش خود هر آنچه را که در اطرافشان رخ می‌دهد تحت تأثیر قرار دهند (مدی، ۲۰۰۶).

از تحقیقات انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که افرادی که از نستوهی بالایی برخوردارند به سادگی در برابر اعمال و رفتار خود احساس تعهد کرده و عقیده دارند که رویدادهای زندگی قابل کنترل و پیش‌بینی هستند. همچنین این ویژگی در دانشجویان باعث شده که بتوانند با مشکلات مربوط به دوره تحصیلی خود به خوبی مقابله نمایند (باقری و یوسفی، ۱۳۸۸). افراد دارای نستوهی بالا از حرمت خود بالاتری نیز برخوردارند و با اطمینانی که نسبت به خود و توانایی خویش دارند از هر گونه ارزیابی منفی اجتناب می‌ورزند. آنها همچنین توانایی کنترل محیط و مقابله کردن با تغییرات محیطی را دارا بوده و این تغییرات را عاملی برای رشد خود

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

قلمداد می‌کنند (کیومرثی، ۱۳۷۶). از طرف دیگر ویژگی، نستوهی را دارای ریشه و بنیاد فلسفی نیز می‌باشد و بر رویکرد اصالت وجودی انسان استوار است در اینگونه رویکردها بر اصالت وجود آدمی، هدفمندی معناداری و ارزشمندی حیات و اهمیت احساس‌ها اداری که و بطور کلی به تجربه درونی و دریافت ذهنی انسان تأکید می‌شود که چنین مؤلفه‌هایی در افراد دارای هوش معنوی بالا نیز قابل مشاهده و ارزیابی می‌باشد (قمری، ۱۳۹۰).

با توجه به مرور تحقیقات انجام شده مراجعه با پایگاه‌های اطلاع‌رسانی متعدد، تاکنون پژوهشی به بررسی ارتباط بین هوش معنوی و نستوهی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان آموزشی از راه دور انجام نشده است ولی پژوهش‌های مجزایی درباره هوش معنوی و نستوهی و ارتباط آن با جنبه‌های مختلف روانشناختی، تحصیلی، اجتماعی با در نظر گرفتن متغیرهای مختلفی انجام شده است. لذا با توجه به اینکه پژوهش حاضر کاری نو بوده است و پژوهشی در ارتباط مستقیم با موضوع بیان نشده است ولی به ارائه چند پژوهش که در رابطه با هوش معنوی و نستوهی با مؤلفه‌های مختلف انجام شده است پرداخته می‌شود.

قمری (۱۳۹۰) رابطه هوش معنوی با شیوه‌های مقابله مذهبی در دانشجویان دانشگاه تبریز را بررسی کرد. یافته‌های نشان داد که ارتباط مثبتی بین هوش معنوی و مقابله مذهبی در دانشجویان وجود دارد. همچنین بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ هوش معنوی تفاوت معنی‌داری وجود داشت ولی در زمینه استفاده از مقابله و شیوه‌های آن دانشجویان دختر در موقعیت‌های تنش‌زا به میزان بیشتری از پسران از این مقابله‌ها استفاده می‌کنند.

یافته‌های نریمانی، امینی، برهمند و ابوالقاسمی (۱۳۸۱) حاکی از ارتباط مثبت نستوهی و عملکرد تحصیلی است. در پژوهشی که توسط مدی و همکاران (۲۰۰۶) انجام شد میان نستوهی، رضایتمندی از زندگی و امید با عملکرد تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری مشاهده شد.

در مطالعه دیگری که توسط هیون، کاروچی و ویالی (۲۰۰۷) انجام شد. نتایج نشان داد که دانشجویان واجد نستوهی بالا عملکرد تحصیلی مطلوبی داشته و از قدرت یادگیری بهتر نیز برخوردارند.

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

گلچین و سنجری (۱۳۸۹) در بررسی رابطه بین هوش هیجانی و نستوهی روانشناختی در دانشجویان دختر و پسر به این نتیجه رسید که دختران و پسران از نظر نستوهی در یک سطح بوده و تفاوتی میان آنها وجود ندارد و هر دو جنس از نظر مؤلفه‌های تعهد و کنترل و مبارزه‌جویی در یک سطح بوده‌اند. پژوهش آزموده (۱۳۸۶) با بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و نستوهی و شادکامی در بین دانشجویان، به این نتیجه دست یافت که افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی نسبت به افراد دارای جهت‌گیری مذهبی بیرونی از نستوهی و شادکامی بهتر برخوردارند. همچنین بین جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی و نستوهی و مؤلفه‌های آن رابطه وجود داشت. همچنین زنان نسبت به مردان از نستوهی بالاتری برخوردار بوده‌اند.

تقی نمدمال‌زاده (۱۳۸۸) در پژوهشی به مقایسه نستوهی دانشجویان مختلف دانشگاه به این نتایج دست یافت که بین رشته‌های مختلف تحصیلی (حقوق، مدیریت، مشاوره، ادبیات) از نظر نمره نستوهی روانشناختی حتی تفاوت وجود ندارد و بر خلاف انتظار پژوهشگر تحصیل‌باعث بالا بردن نستوهی در دانشجویان رشته‌های مختلف نمی‌شود همچنین نستوهی دانشجویان متأهل بیشتر از دانشجویانی مجرد بود.

پژوهش مرادی (۱۳۸۸) به مقایسه نستوهی و حرمت خود دانشجویانی رشته مدیریت به‌منظور مقایسه دانشجویان دختر و پسر انجام شد نتایج نشان داد بین نستوهی و حرمت خود دانشجویان پسر و دختر رشته مدیریت تفاوت معنی‌داری وجود دارد و دانشجویان پسر نستوهی و حرمت خود بیشتری از دانشجویان دختر داشتند.

پژوهش کیومرثی (۱۳۷۷) بیانگر آن است که مردان نستوه‌تر از زنان هستند در تعیین این تفاوت پژوهشگر معتقد است که یکی از ویژگی‌های افراد نستوه مرد این است که وقتی در مقابل مشکلی قرار می‌گیرند کمتر هیجانی می‌شوند و بیشتر عقلانی هستند در حالی که زنان بیشتر واکنش هیجانی نشان می‌دهند. در مطالعه ذکاوی و همکاران (۱۳۸۷) نگرش معنوی دختران به‌طور معنی‌داری بالاتر از پسران بود. در مطالعه جورج (۲۰۰۶) نیز ارتباط معناداری بین جنسیت و هوش معنوی مشاهده شد و میانگین هوش معنوی زنان بالاتر از مردان بود. در مطالعه

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

رقیب، احمدی و سیادت (۱۳۸۷) و صحرائیان (۱۳۹۰) نیز بین جنسیت و هوش معنوی ارتباط معناداری وجود نداشت.

لذا پژوهشگران در پژوهش به بررسی رابطه بین هوش معنوی و نستوه و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دوره‌های مجازی پرداخته‌اند. انتخاب دانشجویان دوره‌های مجازی به دلایل تفاوت در شیوه آموزش این نوع دانشگاه در ارائه دروس و آموزش می‌باشد لذا دانشجویان این سبک از آموزش جهت موفقیت و سپری کردن دوره نیاز دارند ویژگی‌های متفاوتی نسبت به دانشجویان حضوری داشته باشند دو ویژگی نستوهی و هوش معنوی در تحقیق حاضر مورد بررسی قرار گرفته است. لذا هدف اصلی پژوهش حاضر پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان است.

فرضیه‌های پژوهش

- بین هوش معنوی و نستوهی در دانشجویان دوره‌های مجازی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین زیرمؤلفه‌های نستوهی با هوش معنوی در دانشجویان دوره‌های مجازی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری: پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و از نظر روش توصیفی-همبستگی بوده است. جامعه آماری، کلیه دانشجویان دوره‌های مجازی دانشگاه پیام نور استان اصفهان در نیمسال ۹۱-۹۰ بوده است که با روش نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۱۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در پژوهش حاضر از دو پرسشنامه هوش و نستوهی به عنوان ابزار پژوهش استفاده شد.

ابزار پژوهش:

جهت تعیین هوش معنوی دانشجویان از پرسشنامه کینگ (۲۰۰۸) استفاده شد. این پرسشنامه از ۴ مؤلفه تفکر کلی و بعد اعتقادی (۱۲ گویه) ۲. توانایی مقابله با مشکلات (۱۵ گویه)

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

۳. پرداختن به سجایایی اخلاقی (۸ گویه) و ۴. خودآگاهی و عشق و علاقه (۷ گویه) تشکیل شده است. محققان با استفاده از روش آلفای کراباخ و تصنیف قابلیت اعتماد پرسشنامه را ۸۵٪ گزارش نمودند. جهت سنجش سطح نستوهی از پرسشنامه بشارت ۱۳۸۷ که دارای ۴۵ گویه برای سه زیرمقیاس تعهد، کنترل و مبارزه‌طلبی است، استفاده شد. هریک از زیرمقیاس‌های این آزمون بر ۱۵ سؤال ارزیابی می‌شود که کمترین نمره آزمون صفر و بیشترین آن ۴۵ است. علاوه بر سه زیرمقیاس از جمع کل نمره زیرمقیاس‌ها یک نمره کل برای نستوهی به‌دست می‌آید. قابلیت اعتمادسازی مقدماتی مقیاس نستوهی در مورد سه نمونه از دانشجویان ضرایب آلفا از ۰/۸۸ تا ۰/۹۳؛ برای زیرمقیاس تعهد ۰/۸۵ تا ۰/۹۴؛ برای زیرمقیاس کنترل ۰/۸۹ تا ۰/۹۵؛ برای زیرمقیاس مبارزه‌طلبی و ۰/۷۸ تا ۰/۹۴؛ برای نمره کل نستوهی مصاحبه شد که نشانه همسانی درونی خوب مقیاس است. ضرایب همبستگی نمره‌ها با فاصله دو تا چهار هفته از ۰/۸۲ تا ۰/۹۰؛ برای زیرمقیاس تعهد از ۰/۸۰ تا ۰/۸۸؛ برای زیرمقیاس کنترل و ۰/۷۹ تا ۰/۸۷؛ برای زیرمقیاس مبارزه‌طلبی و از ۰/۸۰ تا ۰/۸۸؛ برای نمره کل نستوه محاسبه شده که بیانگر قابلیت اعتماد بازمآزمایی کافی برای مقیاس است (بشارت، ۱۳۸۷). همچنین در پژوهش حاضر قابلیت اعتماد مقیاس نستوهی به روش آلفای کراباخ محاسبه شد که قابلیت اعتماد برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۹؛ به‌دست آمد. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار SPSS 18 انجام شد.

داده‌ها و یافته‌ها

تعداد کل دانشجویان دوره‌های مجازی ۱۵۰ نفر (۱۰۰ مرد و ۵۰ مرد) بوده است. کل دانشجویان دوره‌های مجازی ۱۰۰ در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل بودند.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نستوهی و خرده‌مقیاس‌های آن

مؤلفه‌های نستوهی	میانگین	انحراف معیار
تعهد	۳۹/۱۷	۷/۷۵
کنترل	۳۳/۰۱	۴/۳۹
چالش	۳۵/۹۷	۵/۷۲
نستوهی (نمره کل)	۱۰۸/۱۶	۱۴/۳۳

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

اطلاعات جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که از میان مؤلفه‌های نستوهی بعد تعهد بالاترین و بعد کنترل پایین‌ترین میانگین را به‌دست آورده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار هوش معنوی و خرده‌مقیاس‌های آن

مؤلفه‌های هوش معنوی	میانگین	انحراف معیار
تفکر انتقادی	۴۵/۳۸	۵/۷۰
سجایای اخلاقی	۱۳/۲۶	۲/۰۷
مقابله با مشکلات	۳۳/۴۷	۶/۷۵
خودآگاهی	۵۲/۱۰	۷/۱۹
هوش معنوی (نمره کل)	۱۴۴/۲۲	۱۴/۷۴

اطلاعات جدول شماره (۲) نشان می‌دهد که از میان مؤلفه‌های هوش معنوی خودآگاهی بالاترین و سجایای اخلاقی پایین‌ترین میانگین را به‌دست آورده است.

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار هوش معنوی و نستوهی در دختران و پسران

مؤلفه‌ها	میانگین		انحراف معیار	
	دختر	پسر	دختر	پسر
هوش معنوی	۱۴۶/۵۶	۱۴۱/۸۱	۱۴/۰۰۰	۱۵/۱۷
نستوهی	۱۰۸/۴۱	۱۰۷/۵۵	۱۳/۵	۱۵/۲۰

اطلاعات جدول شماره (۳) نشان می‌دهد که میانگین هوش معنوی دختران از پسران بالاتر بوده و همچنین در مؤلفه نستوهی با تفاوت اندک میانگین دختران از پسران بیشتر بوده است.

جدول ۴: میانگین و انحراف معیار زیر مؤلفه‌های نستوه و هوش معنوی در دختران و پسران

مؤلفه‌ها	میانگین		انحراف معیار	
	دختر	پسر	دختر	پسر
تعهد	۳۳/۱۱	۳۹	۶/۲۹	۹/۱۷
کنترل	۳۳/۱۱	۳۲/۸۱	۳/۹۶	۴/۸۵
چالش	۳۶/۱۰	۳۵/۷۳	۶/۴۴	۴/۷۷
تفکر انتقادی	۴۶/۱۸	۴۴/۴۹	۵/۵۹	۵/۷۷
سجایای اخلاقی	۳۴/۳۷	۱۳/۱۴	۱/۸۴	۲/۳۳
مقابله با مشکلات	۳۴/۲۶	۳۲/۶۸	۶/۳۲	۷/۱۵
خودآگاهی	۵۲/۷۳	۵۱/۴۹	۶/۹۳	۷/۴۶

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

اطلاعات جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که تنها میانگین مؤلفه تعهد در گروه پسران بالاتر از دختران بوده است و در سایر مؤلفه‌های میانگین گروه دختر بالاتر از پسران بوده است.

جدول ۵: ضریب همبستگی بین نمره کلی نستوهی با هوش معنوی و خرده‌مقیاس‌های

شاخص	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	سطح معناداری
متغیر پیش‌بین آماری بین			
هوش معنوی	۰/۲۲۴	۰/۴۴۸	۰/۰۳
تفکر انتقادی	۰/۳۷۸	۰/۷۵۶	۰/۰۰۰
مقابله با مشکلات	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۰۲
سجایا اخلاقی	۰/۰۱۰	۰/۰۰۱	۰/۹۰۴
خود آگاهی	۰/۱۸۰	۳۶	۰/۰۲۸

اطلاعات جدول شماره (۵) نشان می‌دهد که رابطه معناداری بین نستوهی با هوش معنوی وجود دارد همچنین بین مقیاس‌های تفکر انتقادی، مقابله با مشکلات و خودآگاهی با نستوهی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۶: ضریب همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های نستوهی (مؤلفه تعهد) با هوش معنوی و خرده‌مقیاس‌های آن

شاخص	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	سطح معناداری
متغیر پیش‌بین آماری بین			
هوش معنوی	۰/۲۶۵	۰/۵۲	۰/۰۴
تفکر انتقادی	۰/۱۳۳	۰/۰۱۸	۰/۱۰۴
مقابله با مشکلات	۰/۲۷۷ **	۰/۵۵۴	۰/۰۰۵
سجایا اخلاقی	۰/۲۸*	۰/۵۶	۰/۰۳
خود آگاهی	۰/۲۵۱**	۰/۶۳	۰/۰۰۲

$P < ۰/۰۵$

اطلاعات جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که بین مؤلفه تعهد از نستوهی با هوش معنوی به‌طور کلی رابطه معناداری وجود دارد همچنین از زیرمؤلفه‌های هوش معنوی بین مؤلفه‌های

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

مقابله با مشکلات، سجایای اخلاقی و خودآگاهی با تعهد رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۷: ضریب همبستگی بین فرد مقیاس کنترل (از مؤلفه نستوهی) با هوش معنوی و خرده‌مقیاس‌های آن

سطح معناداری	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	شاخص متغیر پیش بین آماری بین
۰/۰۰۱	۰/۶	۰/۳۰	هوش معنوی
۰/۷۴۲	۰/۰۰۱	٪۱۶	تفکر انتقادی
۰/۰۳	۰/۵۴	۰/۲۷ ^{**}	مقابله با مشکلات
۰/۰۳	۰/۰۶	٪۳	سجایا اخلاقی
۰/۰۰۱	۰/۶۸	۰/۳۴ [*]	خودآگاهی

$P < ۰/۰۵$

اطلاعات جدول شماره (۷) نشان می‌دهد که بین هوش معنوی به‌طور کلی با مؤلفه کنترل رابطه معناداری وجود دارد و همچنین از بین زیر مؤلفه‌های هوش معنوی خرده‌مقیاس مقابله با مشکلات، سجایای اخلاقی و خودآگاهی با مؤلفه کنترل از نستوهی رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۸: ضریب همبستگی بین مؤلفه چالش از نستوهی با هوش معنوی و خرده‌مقیاس‌های آن

سطح معناداری	مجذور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	شاخص متغیر پیش بین آماری بین
۰/۰۰۱	۰/۳۶	۰/۱۸۰	هوش معنوی
۰/۰۴	۰/۶۲	۰/۳۱	تفکر انتقادی
۰/۰۳	۰/۳۸	۰/۶۹	مقابله با مشکلات
۰/۰۲	۰/۵۶	۰/۲۸	سجایا اخلاقی
۰/۰۰۰	۰/۱۰۶	۰/۵۳	خودآگاهی

$P < ۰/۰۵$

اطلاعات جدول شماره (۸) نشان می‌دهد که کلیه هوش معنوی و تمامی خرده‌مقیاس‌های آن با مؤلفه چالش از نستوهی رابطه معناداری دارد.

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

جدول ۹: آزمون T مؤلفه هوش معنوی آن بین دختران و پسران

هوش معنوی	میانگین	انحراف معیار	T	df	سطح معناداری
دختران	۱۴۶/۵۶	۱۴	۱/۹۸	۱۴۷	۰/۰۰۵
پسران	۱۴۱/۸۱	۱۵/۱۷			

اطلاعات جدول شماره (۹) نشان می‌دهد که با توجه به تفاوت میانگین و درجه معناداری به‌دست آمده دختران هوش معنوی بالاتری از پسران داشته‌اند و تفاوت بین دختران و پسران معنادار بوده است.

جدول ۱۰: آزمون T مؤلفه نستوهی بین دختران و پسران

هوش معنوی	میانگین	انحراف معیار	T	df	سطح معناداری
دختران	۱۰۸/۴۱	۱۳/۵	۰/۴۷	۱۴۷	۰/۰۰۱
پسران	۱۲۷/۵۵	۱۷/۳۰			

اطلاعات جدول شماره (۱۰) نشان می‌دهد که میانگین نستوهی پسران بالاتر از دختران بوده است و با توجه به درجه معناداری به‌دست آمده تفاوت بین میزان نستوهی دختران و پسران معنادار بوده است.

جدول ۱۱: خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان بر اساس نستوهی - هوش معنوی و جنسیت آنان

شاخص‌های آماری	r	R2	F	معناداری F	B	f	معناداری t
متغیرها	۰/۲۹	۰/۵۸	۰/۱۸۴	۰/۰۰۴	۰/۲۴۸	۲/۸	۰/۰۰۴
نستوهی							
جنسیت	۰/۳۰۷	۰/۹۴	۰/۲۸۵	۰/۰۰۱	۰/۱۲۹	۰/۸۸۳	۰/۰۰۱

$P < ۰/۰۵$

اطلاعات جدول شماره (۱۱) نشان می‌دهد که از میان متغیرهای نستوهی، هوش معنوی و جنسیت، متغیرهای نستوهی و جنسیت توانسته‌اند به‌طور معناداری پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی را پیش‌بینی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان بود یافته‌های پژوهش ارتباط معناداری بین نمره کلی نستوهی و مؤلفه‌های آن با هوش معنوی را نشان داد همچنین از بین زیرمؤلفه‌های نستوهی بعد تعهد با هوش معنوی به‌طور کلی و زیرمؤلفه‌های مقابله با مشکلات - سجایای اخلاق و خودآگاهی و مؤلفه چالش با مقابله با مشکلات و خودآگاهی رابطه معناداری را نشان دادند. از آنجا که تاکنون پژوهش رابطه بین هوش معنوی و نستوهی را بررسی نکرده‌اند لذا امکان بررسی همسویی نتایج با سایر تحقیقات میسر نیست. در راستای نتایج به‌دست آمده می‌توان به این نکته اشاره کرد افراد دارای هوش معنوی بالا چون از راه‌حل‌ها و منابع روحی - معنوی خود برای مقابله با مشکلات استفاده می‌کنند و هشیاری بیشتری، به شرایط اطراف و مشکلات دارند. نسبت به توانمندی‌های خود هشیارتر و خودآگاه‌ترند و در نتیجه از انتخاب موقعیت‌های چالش‌برانگیز هراسی نداشته و در مراجعه با این موقعیت‌های چالش‌برانگیز، خود کنترلی بالاتری داشته و در برخورد با تکالیف سخت، متعهد و وظیفه‌شناسی بالاتر دارند و به‌دلیل چرایی جویی‌ها و کنجکاوای بالاتر در حل موقعیت‌های پایدارتر بوده و در نتیجه از راه‌حل‌های معنوی بیشتری استفاده می‌کنند. یافته‌ها نشان داد بین هوش معنوی در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد و هوش معنوی دختران از پسران بالاتر بوده است همچنین از بین زیرمؤلفه‌های هوش معنوی، بعد خودآگاهی در دختران و پسران بالاترین میانگین و بعد سجایای اخلاقی کمترین میانگین را دارا بوده است. این نتیجه با تحقیقات انجام شده توسط قمری (۱۳۹۰) ظهور و همکاران (۱۳۸۱)، ذکاوی و همکاران (۱۳۸۷) و جورج و همکاران (۲۰۰۶) همسویی داشت. یافته‌های این محققان نیز نشان‌دهنده نمرات هوش معنوی بالاتر در دختران نسبت به پسران است. همچنین یافته‌ها نشان داد بین نمره کلی نستوهی نیز بین دختران و پسران تفاوت معناداری وجود داشته و پسران نمره بالاتری نسبت به دختران در نستوهی به‌دست آوردند. این یافته‌ها با نتایج مرادی (۱۳۸۸) و کیومرثی (۱۳۷۷) همسویی دارد. ولی با تحقیقات آزموده (۱۳۸۶) همسویی نداشت و در تحقیقات انجام شده نیز مردان نستوه‌تر از زنان بودند. در تعیین این تفاوت می‌توان گفت که یکی از ویژگی‌های مردان این است که وقتی در مقابل مشکلی قرار می‌گیرند کمتر هیجانی می‌شوند و بیشتر عقلانی عمل می‌کنند در حالی که زنان

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

بیشتر واکنش هیجانی نشان می‌دهند از بین زیرمؤلفه‌های نستوهی بعد چالش بالاترین و بعد کنترل پایین‌ترین میانگینی را بین دختران و پسران به دست آورده است که با نتایج تحقیق گلچین (۱۳۸۹) و تقی نمدمال‌زاده (۱۳۸۸) همسویی ندارد. یافته‌ها نشان داد از میان متغیرهای نستوهی، هوش معنوی و جنسیت، جنسیت و نستوهی توانسته‌اند پیشرفت تحصیلی را به‌طور معناداری پیش‌بینی کنند. این یافته‌ها با تحقیقات نریمانی، امینی، برهمند، مدی و کوباسا (۲۰۰۵) هیون، کیاروچی و وبالی (۲۰۰۷) رقیب و همکاران (۱۳۸۷) و صحرائیان و همکاران (۱۳۹۰) همسویی داشت ولی با تحقیقات جورج و همکاران (۲۰۰۶) و تقی نمدمال‌زاده (۱۳۸۹) همسو نبود. یافته‌های این محققان نشان‌دهنده رابطه بین هوش معنوی و جنسیت همچنین و عدم رابطه بین مؤلفه‌های نستوهی و جنسیت با پیشرفت تحصیلی است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر از بین دانشجویان دوره‌های مجازی انجام شده لذا پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی برای دستیابی به نتایج جدیدتر و دقیق‌تر به مقایسه میزان هوش معنوی- نستوهی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های حضوری و مجازی پرداخته شود.

پی‌نوشت‌ها:

1- Spritual Intelligence
3- Challenge

2- Hardiness
4- Commitment

منابع و مآخذ فارسی:

- آزموده، پ. (۱۳۸۶). رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با سرسختی و شادکامی. *مجله روانشناسی*، (۱) ۴، ۶۰-۷۴.
- باقری، ف.، یوسفی، ح. (۱۳۸۸). مقایسه رابطه بین سخت‌رویی، باورهای خودکارآمدی و راهبردهای خود تنظیمی عاطفی در دانش‌آموزان دختر. *فصلنامه اندیشه و رفتار*. *مجله روانشناسی بالینی*. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، (۱۴) ۴۰.
- بشارت، م. (۱۳۸۷). بررسی پایایی، درستی آزمایی و تحلیل عاملی مقیاس سخت‌کوشی. *نشر حرکت*، ۴۶-۳۱.

پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دوره‌های مجازی بر اساس نستوهی، هوش معنوی و جنسیت آنان

تقی نمدمال‌زاده، ر. (۱۳۸۸). مقایسه سرسختی روانشناختی دانشجویان رشته‌های مختلف دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز. پایان‌نامه کارشناس ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.

ذکاوی، ا؛ حسینی، ج؛ آزادبخش، م؛ مقدم، ا؛ جلیلی، ج. (۱۳۸۶). ارزیابی نگرش مذهبی دانشجویان علوم پزشکی دانشگاه مازندران. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، (۶۶) ۲۳، ۱۸.

رقیب، م؛ احمدی، ج؛ سیادت، ا. (۱۳۸۷). ارزیابی هوش معنوی دانشجویان دانشگاه بر اساس اطلاعات دموگرافیک. مجله مطالعات روانشناسی آموزشی، (۱) ۵۶-۳۹.

صحرایان، ع. (۱۳۹۰). رابطه نگرش مذهبی و شادکامی. مجله افق دانش، (۱۷) ۶۹-۷۴. ظهور، ا؛ توکلی، ا. (۱۳۸۱). سنجش نگرش مذهبی دانشجویان دانشکده علوم پزشکی کرمان. مجله علوم پزشکی دانشگاه یاسوج، (۲۸) ۷، ۴۵-۵۲.

غباری بناب، ب؛ سلیمی، ل؛ نوری، ث. (۱۳۸۷). هوش معنوی. فصلنامه علمی پژوهشی اندیشه نوین دینی، (۳) ۱۰، ۱۵۲-۱۴۷.

کیومرثی، م. (۱۳۷۷). رابطه جهت‌گیری مذهبی با عوامل شخصیت. مجله معرفت ۴(۲) ۷۵، ۵۹. گلچین، م؛ سنجری، ا. (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین هوش معنوی و خودکارآمدی کارکنان (مطالعه موردی: سازمان آموزش و پرورش استان گلستان)

قمری، م. (۱۳۹۰). بررسی رابطه دین‌داری و میزان شادمانی در بین دانشجویان. مجله روانشناسی و دین، (۳) ۷۶.

مرادی، م. (۱۳۸۸). مقایسه میزان سرسختی و عزت‌نفس دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول. پایان‌نامه کارشناسی مشاوره و راهنمایی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول.

نریمانی، م؛ امینی، م؛ برهمند، ا؛ ابوالقاسمی، ع. (۱۳۸۶). ارتباط سخت‌رویی روانشناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه روانشناسی دانشگاه تبریز، (۵) ۱۰۷-۹۳.

منابع و مآخذ خارجی:

- Emmons, R.A. (2000). Is spirituality intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The international Journal for the Psychology of Religion, 10(1)*: 3-26.
- George, M. (2006). Practical application of spiritual intelligence in the workplace. *Human Resource Management International Digest Journal, 14(5)*: 3-5.
- Heaven, P.C.L., Ciarrochi, J., Vialle, W. (2007). Conscientiousness and Eysenckian psychoticism as predictors of school grades: A one-year longitudinal study. *Personality and Individual Differences, 42*: 535-546.
- King, D.B. (2008). *Rethinking Clams of Spiritual intelligence: a Definition, Model and Measure*, Unpublished Master's thesis, Peterborough Ontario Canada, 66-69.
- Kobasa, S.C. (1979). Stressful life events, personality, and health: an inquiry into hardiness. *Journal of Personality and Social Psychology, 37*, 1-11.
- Maddi, S.R. (2006). Hardiness: The courage to grow from stresses. *Journal of Positive Psychology, 1*: 160-168.
- Sisk, D.A., & Torrance. E.P. (2009). *Spiritual intelligence: Developing higher consciousness*. Buffalo, New York: creative Education Foundation press. 23.
- Zohar, D., Marshall, L. (2000). *SQ: spiritual intelligence, the ultimate intelligence, the ultimate intelligence*. London: Bloomsbury. 55-65.